

GEO MILEV, UN POET AL AVANGARDEI DIN BULGARIA

Bulgaria numără, în istoria luptelor sale politice, câteva capitole de adevărată mișcare revoluționară.

1923 a fost un an de izbucniri revoluționare ce puteau fi hotărâtoare pentru masele de țărani și muncitori asupriți.

Una din acestea, cea mai însemnată, este aceea care a avut loc în Septembrie 1923, singeros reprimată de armatele guvernamentale.

Insă nu înăbușită. Ea a rămas să mocnească mai departe, să se extindă în masele de muncitori dela orașe să izbucnească mai măreață, mai generală, ea fiind acea revoltă populară care răstoarnă clasele și prefăce întreaga structură politică și economică a unei țări.

La această mișcare au participat și foarte mulți intelectuali, scriitori artiști, în fruntea masselor, în avangarda proletară și țărănească. Printre aceștia era și Geo Milev poet de mare talent, trecut cu hotărîre în cadrele muncitorilor să lupte pentru desrobirea lor.

Desprins din pleiada simbolistilor, Geo Milev a început prin a publica versuri de o factură verlainiană, Muzicalitate, atmosferă, metafore. O poezie făcută să impresioneze și care se adresa firilor pur lirice, cu tristețea reflexivă pe care poetul și-o împregna din elementele duioase ale naturii, din transpunerea melancoliei lui, acestei naturi. Omul suferia singur, închis în carapacea lui de aur; nu știa că e asemenea unei scoici în care viește marea nemulțumire a semenilor săi. Decît, după aceea, — cînd poezia simbolistă nu-i oferia o lămurire pe care o voia poetul; după experiențele prin futurism și alte izbucniri anarhice — poezia lui Geo Milev se îndreaptă, din nefericire prea tîrziu acolo unde trebuie să-și aibe adevărata obîrșie; în popor. Și devine cîntărețul inspirat al masselor largi al nevoilor idealului acestor mase,

al revoltelor lor. Se înregistrează în partidul muncitoresc, activează în cadrul avangardei proletare, își pune în slujba ei, forța și talentul său. Editează reviste, jurnale — „Facta” „Flacăra”, etc. — scrie la gazetele partidului.

În Septembrie, cînd s'a produs revolta, se avîntă în luptă. Cu toate riscurile. Ca adevărații eroi. Și moare în luptă. După un sistem foarte obișnuit la reacționari: împușcat prin surprindere, nu se știe cum și unde. Trei zile după ce a scris și a cîntat lupta poporului în care a căzut și el. Lupta din Septembrie, cum și-a intitulat chiar poeziile pe care le publicăm aci.

Geo Milev era poetul vremurilor noi ce plesneau prin atacul masselor de țărani și proletari. Al vremurilor pe care ochiul lui aprins de revoluționar le-a întrezărit, în care conștiința sa a crezut pînă în clipa cînd glonte de reacțiunii l-a suprimat. Într'un amurg cînd se lăsau umbrele nopții pe care le-a cîntat în poezia lui simbolistă; cînd se stingeau ultimele pâlălăi ale represiunii. A murit odată cu miile de luptători ai desrobirii populare, a căror revoltă a scris-o chiar în toiul ei, de parcă știa că va fi suprimat.

În aceste poezii n'a dispărut focul pur al artei, ci a rămas să ardă metalul de preț și adînc al unei acțiuni mari sociale, ale unei mișcări istorice, mult mai impresionantă și mărețe decît refrenul duios al unui singur om, cîntat de liricul de altădată. Un imn, un strigăt, un elan, cu o căldură ca în poeziile lui Maiakowsky. Un cîntec trăit de cîntăreț. Cîntecul mulțimiilor „năpustite” și măcelărite apoi.

SEPTEMBRIE

de Geo Milev

I

Seara trezia, din apăsătoarea trudă,
— destinul de veacuri al robului —
foșnetul său măreț
de purpură.

Din funduri, din umbre și din păcle,
din văile intunecate
— înainte chiar de asfințit —;
din munții toți
de pe dealurile împădurite,
din câmpiile flămânde,

mahalalele noroioase.

sate,
orașe,
ogrăzi,
cocioabe, colibe;
din fabrici, docuri, gări,
hambare,
moșii,
mori,
atelieri,
uzine, —
pe drumuri și prin zăvoaie
— sus

pe dealuri, coline, movile,
pe margini de păduri,
de șanțuri;
prin luminișurile tăcute,
prin codrii îngălbeniți de toamnă,
printre bolovani
ape,
vaduri tulburi,
livezi,
grădini,
ogoare,
vii,
târle ciobănești, —
printre ruinele arse,
mărăcini
și bălți —

Rupți,
plini de noroi,
flămânzi,
obosiți,
prăpădiți de munci,
chirciți de mizerie și frig,
groaznici,
betegi,
păroși,
negri,
desculți,
abătuți,
tonți,
salbatici,
furioși,
desmetlici,

— fără roze
și cântece;
fără muzici și tobe,
fără fluere, surle, — fără lanterne,
tromboane, fligoarne, trâmbițe —
pe umeri doar cu traiste peticite,
în mâini — nu cu spade sclipitoare,
ci cu clomege noduroase —
țărani cu sape,
cu furci,
greble,
coase,
târâcoape,

barde,
topoare,
hârlețe,
lopeți,
și cu floarea soarelui;
— bătrâni și tineri —
au năvălit de peste tot
— ca o turmă
risipită de vletăți oarbe.
Nenumărat,
furios —
cu zbierete,
cu urlete,
de sub bolțile nopții,
— s'a năpustit înainte
fără șir
de neînfrânat,
infricoșător,
măreț:
NORODUL!

II

Noaptea s'a risipit din fulgere.
Pe culmi
florile — soarelui
au privit Soarele.
Zorile, din somn,
s'au trezit
în răpăitul mitralierelor.
Din văile depărtate
— pocnitură după pocnitură —
au detunat
strașnice
gloanțele — plumbul.
Tunurile —
ca niște elefanți cu trompele ridicate —
au bubuit...
Fiori și frică,
florile soarelui în praf s'au prăbușit
Glas al poporului:
glas al lui Dumnezeu.
Cu mii de cuțite
străpuns
norodul —
aSuprit
umilit —
de mizerii și cerșit;

și rămas
fără creier
fără nervi —
s'a răsculat
în besna grea
a vieții lui
— și a scris, cu sângele său:
LIBER!

CAPITOLUL I:

Septembrie

— Glas al poporului —
— glas al lui Dumnezeu —
Doamne!
sprijină dreptul sfânt
al mâinilor osoase și negre:
umple de bucurie
inimile noastre triste:
tu nu vrei pe nimeni sclav —
Iată — noi încolțim în mormântul
nostru

și vom învia omul
liber în lume.
Înainte noastă e moartea — nu-
nimic

Dincolo de ea
e țara ce răsare
promisă de dreptatea tuturor,
nouă —
primăvara eternă a umanității;
Credem! Știm! O dorim!
Cu Dumnezeuul nostru.

IV

Septembrie! Septembrie!
O tu lună a sângelui!
a îngălbenirii
a dezolării!
Căzuse prima brumă
Noua
și
Vechea
Cirpan
Lom
Ferdinand
Bercovița

Zagora

Sarambei
Medcoveț ¹⁾
(cu popa Andrei) ²⁾
— orașe și sate...

V

S'a răsculat poporul
— cu ciocane
în mâini.
Plini de funingeni, scânteii și zgură;
— cu seceri prin câmpii,
supti de vlagă, rebegiți de frig:
oamenii negrii ai trudei
cu răbdarea lor fără seamăn —
(nu genii
talente
protestanți
oratori
agitatori
fabricanți
aviatori
pedanți
scriitori
generali
antreprenori
de localuri publice
muzicanți și cete organizate)

ci;
țărani
lucrători
golani
vagabonzi
agramați
profani
găligani
derbedei
— brută după brută:
mii
mulțime
norod:

mii de credințe

1) Orașe și localități de unde a izbucnit
revolta.

2) Unul din capii revoluționari.

— credința izbândeii obștești.
Mii de voințe
— voința unei vieți de lumină.
Mii de inimi sălbatice
— cu un foc în fiecare din ele,
Mii de mâini negre
în imensitatea zărilor roșii
au ridicat amenințător în sus
purpurii
steaguri
desfăcute

înalte

peste întreg ținutul în răzmeriță ;
în furtuna deslănțuită.

Mii —
mulțimi —
norod.

VI

A fulgerat
peste munții nali
s-au ridicat muguri noi
spre cer
și veșnicul soare.
Fulgere
tunet.

A trăznit
drept în inima
uriașului
și de veacuri
bătrân stejar.
Deal după deal
repedele puhoi
s'a pornit
prin coline
stânci
prin văile înguste
în vizuini
în găurile unde dorm încolăciți șerpini,
cu balauri și zmei,
în văgăunile surde ale materiei
— și s'a umflat puhoiul
cu ecoul depărtat
cu torentul și ropotul cascadelor
piraielor —

potopului furios
prăvălit asurzitor în beznă.

VII

Primii
s'au prăbușit în sânge
puhoiul rebel
a fost primit cu gloanțe
flamurile au fâlfâit
cluruite.
Muntele detuna.
Sus
colinele mai apropiate și mai depărtate
s'au întunecat, năpădite
de oameni.
— au țâșnit
coloane negre :
soldații plătiți
miliția înrăită —
Toți știu :
„Patria e în pericol!“

Drept.

Dar ce e patria? —

Și latră furioase
mitralierele...

VIII

Incepe tragedia —

IX

Primii
s'au prăbușit în sânge
Înapoia înălțimilor
depărtate
au bubuit tunurile;
s'au cutremurat
orașe
sate.
Trupuri moarte
— însângerate
vâi
răpe
drumuri —
Cu săbiile scoase
escadroanele de cavalerie
au șarjat.

Țăranii loviți —
 împușcați
 sfărtecați
 de șrapnele și granate —
 fug înspăimântați;
 fugăriți prin case
 și măcelăriți acolo
 cu săbiile însângerate —
 în hambare
 în țipetele bătrânelor speriate
 ale copiilor și femeilor...

X

Armatele soseau
 în pârâitul groaznic al șrapnelor.
 S'au cutremurat
 până și cei mai curajoși:
 în groaza lor
 au ridicat spre cer, goale, mâinile.
 Spaima
 a înghețat, pe fețele toate
 în ochii năuci:

„Fiecare
 să-și scape
 viața!”

Pe cărările toate
 năvălesc, regiment după regiment
 — infanteria
 cavaleria
 artileria.
 Tobe bat.
 Sună atacul.
 Panică.
 Sus —
 flămurile sdrențuite
 și urgla pălălăilor de purpură
 fâlfăie.
 Acolo —
 în mijlocul revoltei generale —
 singur
 ca nebun
 epicul
 îndrăznețului
 popa Andrei
 cu tunul său legendar

trage
 obuz după obuz —
 până în ultima clipă.
 „Moarte Satanei!” —
 a strigat
 furios, magnanim,
 și a întors înapoi
 tunul său!
 Și ultimul obuz
 l-a proiectat
 drept acolo:
 — în lăcașul Domnului
 unde cânta liturghia și rugăciunile
 — și s'a predat
 „să fie spânzurat
 roșul popă,
 fără cruce — fără mormânt!”

Și l-au dus spre stâlpul de telegraf.
 Lângă el călăul
 căpitanul
 și frîghia, —
 erau gata.
 Balcanii
 se întunecau în asfințit.
 cerul
 era de cenușă.
 Popa sta înfipt
 ridicat cât era de înalt
 întreg
 și calm, ca un bloc de granit.

Fără jale
 fără slujbe
 — pe piept cu crucea lui Iisus
 cu privirea peste munți
 în sus
 departe
 de parcă privea viitorul...
 — Ce pline de frică vă sunt privirile
 lângă apropiata moarte a omului.
 Călăi!
 ce înseamnă pentru voi
 moartea unuia?
 Amin! —
 A înjurat

a scuipat
s'a repezit
spre laț
și, fără să privească,
— s'a spânzurat —
cu limba
strânsă între dinți
măreț
sublim
de neînțeles!

XI

Toamna
a fâlăit
sfârtecată brutal
cu țipete, urlete și șoapte.
Furtuna s'a stărnit
deasupra munților sumbri
— păclă, fulgere
și cărâitorii corbi — iată-i

O sudoare de sânge
a țîșnit pe spatele pământului.
În groază și frică s'a culbărit
fiecare bordei și casă.
Tunet
și trăsnet
au umplut bolta cerească!

XII

Cel mai groaznic a fost
atunci, când a bătut
a jale clopotul în sufletul tuturor.
Dangățul a sunat, a lovit, s'a întins...
Noaptea căzuse atât de jos —
surdă și feroasă
încuiată din toate părțile.
Moartea:
— substanță sângeroasă
înghesuită în toate colțurile umbrite
a țipat
uite cum atinge
departe și peste tot în noapte,
cu mâinile ei uscate
— lungi, fără sfârșit —
cum prinde și strânge,

după fiecare perete,
câte o inimă speriată.
O, noapte a tainelor fără nume
— și taine și lucruri văzute:
Piețile publice au fost iar însângerate
țipetele de moarte au fost
înăbușite
în găturile tăiate.
În clinchetul cheilor lugubre
Inchisorile s'au umplut de lume,
În curțile
cazărnilor, ale pușcăriilor
se aude pocnetul salvelor comandate.

Ușile's ferecate
de afară bat oaspeții nocturni
fiul, cu pistolul în mână,
e mort și lungit în prag,
tatăl spânzurat
sora necinstită..
Din sate, țărani răsculați
și după ei — soldații.
Convoi sumbru
dus să fie împușcat.
Ordin:

„Stai!”

„Foc!”

Au pocnit puștile

cu
cux
clan!

„Trage!”

— salvă.

Zece trupuri
din mal
s'au prăbușit grele
în apele moarte și turburi ale Mariței,
îndureratul râu al baștinei bulgare
care „însângerat” i-a dus.

O muzică militară, undeva departe
prin ulițele pustii
sună
„Freemăta Marița

1) Râu în Bulgaria, cântat în imnul național.

„Insângerată“... ¹⁾

Prin ogoarele călcate în picioare
și pline de scaefi,
între spinii și ierburile înalte,
se rostogolesc capete roșii,
cu fețele ciuntite, zmulse...
Spânzurațiile au întins mâinile negre
(viziuni în pâcla mortuară).
Fără încetare cad izbiturile de topor
lovind ciolane.
Sate incendiate
luminează, până, hăt, departe
orizontul
și s'au pornit șuvoalele de sânge;
— rugurile aprinse
ling cu o limbă de sacrilegiu
picioarele sfinte
ale tronului
Dumnezeesc.
S'a răspândit
și a mirosit a carne crudă.
Ingroziți, din cer
au țipat
blânzii locuitori din luminosul rai:
— lui Dumnezeu o huiduită osan-
nală —

Sfârșit.

Uraganul s'a potolit
urgă
până la urmă, a stat.
Pace
și liniște
peste ntregul ținut.
Jertfă de sânge Dumnezellor.

XIII.

Muză,
Cîntă acea pierdută furie a lui Achille...
Achille era forța brutală,
demonul războinic.
Achille era bătrînul general
al M. S. Regele Agamemnon.
Achille a fost erou.

1) Inceputul imnului.

Cu nenumărate
cruci, medali, ordine, cordoane.
Piedestal
al liniștei
în regiune.
Azi însă, noi,
nu mai credeam în eroi —
Nici în cei străini, nici în ai noștri:
Țara a fost asediată și distrusă
Priam și Hecuba au fost uciși:
Achille jubilează...
— Ce e pentru el Hecuba? —
Sufletul lui sălbatic și barbar
nu aude
plânsul mamei sfinte, sfășiată,
peste mormintele fără nume
stropite cu sânge,
crescute în umbră
— atât de multe —
și fără număr...
— ce e pentru el Hecuba?
Achille a fost erou
Achille a fost măreț
bici al lui Dumnezeu
dar Achille va pieri în ură și blestem —
— și a pierit.
A căzut înfrînt rușinos.
Agamemnon a ucis-o pe Ifiginea
drept recompensă
ucigașului
— și au pierit —
Clitemnestra l-a ucis pe Agamemnon
— și a pierit —
Oreste și Electra l-au ucis pe Clitem-
nestra
— și au pierit —
Singură, a rămas
— să stea și să aștepte,
în veacuri —
Cassandra, prezicătoarea, —
ea prevestește răzbunarea
și totul se împlinește.

O, fără nălmă fantezii. jocuri și în-
tîrzieri
ale zellor.

De veacuri înflorește singeroasa
Dumnezeire.
Fiece moarte e, pentru ei, amuzament
fiece geamăt — o glumă.
Moarte, ucidere, singe !
Pînă cînd, pînă cînd ?
A tot puternice Zeus,
Jupiter
Ahuramazda,
Indra
Tot
Ra
Jehovă
Sabaot,
— răspunde !
Din pălălăile incendiilor,
se' naltă și-ți lovește auzul
îpătul celor uciși —
răgetul
martirilor fără număr —
întinși pe rugurile incinse
— Cine
a' nșelat crezul nostru ?
Răspunde !
Taci ?
Crezi că nu știm ?
Știm !
Uite :
Cu un salt,

ne - avîntăm drept în cer :
Jos Dumnezeu !
— O bombă asvîrlim în inimă-ți
cuprinzînd, ca furtuna, cerul :
Jos Dumnezeu !
Din tronul tău —
te prăvălim mort
peste cosmicele abisuri
fără stele —
peste cosmicele abisuri de fier :
Jos Dumnezeu !
Depe punțile cerești,
înalte fără sfîrșit,
cu odgoane și pîrghii,
vom cobori blindul rai
jos
peste tristul
și'n singe scăldat
pămîntesc veac.

Tot ce-au scris filosofi și poeții
se va'mplini !
— Fără Dumnezeu ! Fără stăpîn !
Septembrie va fi Mai
viața omului
înălțare neîncetată
— în sus ! în sus ! —
pămîntul va fi rai —
va fi !

Prezentare și traducere de
Ștefan Roll